

продуктивнішою буде праця маркетолога при вирішенні проблем підприємства чи установи.

Список літератури: 1. Асонов Г. Ф., Желтан Т.А. Інформація в сучасному світі. – 1993. – 360 с. 2. Бронніков М. До питання про ціну інформації // Проблеми теорії і практики управління, 2008. – № 1. – С. 79-83.. 3. Бучацька І.О. Процедури управління маркетинговою діяльністю підприємства та їх інформаційне забезпечення // МиР, 2007. – № 2. – С. 36. 4. Дера В.Г. Методи збирання та аналізу інформації в системі маркетингу. – М.: ФіС, 2004. – 396 с. 5. Єжова Л.Ф. Інформаційний маркетинг: Навч. посібник. – К.: Київ, 2008. – 560 с. 6. Яновський А.М. Інформація – товар ринковий // Організація та методика інформаційної роботи, 2009. – № 6. – С. 58-60.

Надійшла до редколегії 20.02.2013.

УДК 336.458

Поняття «інформація» в маркетингових дослідженнях / О.О. Замула, Е.А. Пархоменко // Вісник НТУ «ХП». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХП», 2013. – № 69(1042). – С. 135-139. Бібліогр.: 6 назв.

Сформулировані переваги малого підприємництва по порівнянню з великим бізнесом, охарактеризовано сучасний стан малого сектора підприємництва в регіонах України, досліджено зарубіжний досвід його становлення і функціонування, охарактеризовано неоднорідність України в економічному і соціально-політичному відношенні як причину неефективної державної підтримки малого бізнесу.

Ключевые слова: малый бизнес, региональная экономика.

Formulated advantages of small business versus big business, the present condition of small business sector in the regions of Ukraine, studied international experience of its establishment and operation, describes the heterogeneity of Ukraine in the economic and socio-political terms as the cause of inefficient state support of small business.

Keywords: small business, regional economy.

УДК 004.7

О.Ю. ЛІНЬКОВА, канд. економ. наук, доц., НТУ «ХП»;
В.Й. ОГОНОВСЬКИЙ, студент, НТУ «ХП»

АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті досліджені основні чинники виникнення економічних проблем харчової промисловості України. Проаналізована харчова промисловість України. Розглянуті шляхи вирішення проблем харчової промисловості. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: харчова промисловість, проблеми промисловості, шляхи вирішення.

© О.Ю. Лінькова, В.Й. Огоновський, 2013

Вступ. Однією з умов ефективної діяльності підприємств харчової промисловості в процесі перетворень відносин власності повинна бути свобода вибору різних форм господарювання. Кожна з них має як свої переваги, так і певні недоліки. Останні є результатом дії підприємстві різних суб'єктивних та об'єктивних факторів: рівня розвитку підприємств стану основних фондів, матеріально-технічної бази та соціальної інфраструктури, екологічного клімату в колективі, наявності потенційних власників – членів трудового колективу, співвідношення сил формальної та неформальної влади і т.д. Але всі організаційні форми підприємництва мають право на існування і повинні довести свої переваги на практиці. Тільки при свободі їх вибору вони можуть знайти належне їм місце в ринковій економіці.

Аналіз досліджень та літератури. Дослідженням шляхів вирішення проблем харчової промисловості України займалися Сандул О.В., Осадчук І.В. Чернявська К.А.; теоретичні й практичні аспекти економічних проблем харчової промисловості вивчали Якимчук Т.В., Кваша С.В. та інші.

Метою статті є аналіз та розробка шляхів вирішення проблем харчової промисловості.

Матеріали досліджень. Формування різних ринкових форм господарювання у харчовій промисловості пов'язане в першу чергу з певними особливостями та специфікою цієї галузі порівняно з іншими, тому що задоволення потреб населення продуктами харчування – досить складна, багатопланова і незмінна проблема, яка стоїть перед суспільством на всіх ступенях його розвитку. Це зумовлюється рядом обставин: дефіцитом багатьох сировинних ресурсів, різним ступенем розвитку галузей, які безпосередньо виробляють продукти харчування, і пов'язаних з ними інших галузей, організацією надходжень продуктів харчування до споживача та багатьма іншими причинами.

Причому, якщо сьогодні проблема забезпечення продуктами харчування населення, в силу їх недостатнього виробництва, вирішується в напрямі кількісного збільшення продуктів, то в майбутньому вона буде видозмінюватися в напрямі максимізації особистого споживання. Це знаходить свій вияв у розробці раціональних норм харчування для різних груп населення. При цьому характерною рисою тут є не тільки забезпечення різноманітності продуктів при споживанні, але й стабільність споживання деяких з них протягом всього року (фрукти, овочі тощо).

На практиці це означає перехід від сезонного споживання окремих продуктів харчування до цілорічного їх споживання. Така постановка питання породжує проблему тривалого зберігання, що в ряді випадків неможливо зробити по багатьох продуктах. Виходом з цього становища стала промислова переробка первинних продуктів харчування, яка дає змогу не тільки зберігати їх протягом тривалого часу (без втрати поживної цінності), але й значно розширювати їх асортимент, що дуже важливо для органі-

зації раціонального харчування, а також забезпечує їх зберігання при транспортуванні на великі відстані. Вирішення цих питань передбачає відповідну організаційну структуру галузі, а саме – певне поєднання великих, середніх та малих підприємств. У найзагальнішому вигляді при вирішенні цієї проблеми необхідно виходити з особливостей сировинного забезпечення підприємств харчової промисловості та специфіки споживання окремих продуктів харчування (масовість, щоденне споживання в поєднанні з іншими) [4].

Справа в тому, що по багатьох продуктах харчування склалися великі сировинні зони (овочі, соняшник, пшениця, цукрові буряки, картопля тощо), на базі яких були створені великі промислові підприємства.

В умовах централізовано-планової системи господарювання, яка забезпечувала роботу сировинної зони для підприємства, ефект від масштабу виробництва певною мірою досягався. З переходом до ринкових відносин у роботі великих підприємств з'явився ряд труднощів, які знижують ефективність їх діяльності – вони слабо реагують на зміни в споживацькому попиті, нечутливі до новацій.

В цих умовах малі підприємства стають тією необхідною ланкою, яка, з одного боку, робить систему забезпечення населення продуктами харчування більш ефективною (швидко реагують на зміну попиту, менші витрати сировини, більш ефективно доводять до споживача). Продукти харчування – підвищують загальну ефективність виробництва продуктів на основі поглиблення спеціалізації та кооперування з великими і середніми підприємствами.

Але результативність роботи малих підприємств у виробництві продуктів харчування буде досягнута тільки тоді, коли вони займуть належне місце і становище в системі переробних підприємств. А цього досягти досить складно. Справа в тому, що харчова промисловість являє собою конгломерат підгалузей, кожна з яких сама собі має різні види виробництв. Усі вони різняться між собою не тільки щодо виробництва продуктів, але й умовами виробництва. Найбільш специфічні особливості харчової промисловості такі:

- практично харчова промисловість характеризується як не одна галузь, матеріалом продукції, що виробляється, та її величезною різноманітністю;

- для ряду її підгалузей (цукрова, консервна, виноробна, олійно-жирова) їй характерне сезонне виробництво, яке призводить до нерівномірного використання виробничих потужностей;

- необхідність розміщення виробництва значного виду продуктів харчування і організацій їх споживання, і на невеликій відстані від сировинної бази;

- значна залежність якості ряду продуктів від тривалості переробки

сировини;

- строки зберігання більшості продуктів, як правило, обмежені;
- велика залежність від тари та упаковки продуктів;
- високі вимоги до якості продукції (свіжість, наявність вітамінів, смакові естетичність та ін.);
- часта змінність асортименту з багатьох продуктів;
- велика залежність якості продукції від якісних характеристик сировини;

– по ряду продуктів їх виробництво вимагає великої кількості сировини. Усі вищевказані особливості визначають специфіку організації і технологій виробництва продуктів харчування, пошук нових форм господарювання в період ринкових відносин.

В умовах адміністративно-командної системи господарювання кожне підприємство знало, що виробляти, кому, скільки і коли поставляти продукцію, хто є постачальником сировини, обладнання та за якими цінами [8].

При ринкових відносинах рішення цих питань є справою кожного підприємства. Це в свою чергу змушує підприємство самому формувати свою господарську, і збутову політику. В цих умовах великі підприємства повинні самостійно формувати раціональні виробничі та збутові зв'язки. Світовий досвід розвитку виробництва продуктів харчування показує, що ці проблеми ефективніше вирішуються з розвитком малих підприємств. Особливістю функціонування малих підприємств є спрямування діяльності на конкретне виробництво якого-небудь товару чи надання послуг. разі ми маємо справу з різко виявленою спеціалізацією, яка забезпечує зі затрат виробництва.

Найбільші можливості повсюдного розвитку малих підприємств в Україні має хлібо-круп'яна галузь. За багато десятиліть постачання населення хлібобулочними виробами здійснювалось головним чином хлібозаводами потужністю 100-150 т за добу. Такі дреди-велетні, особливо у великих містах (Київ, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Львів та інші) до цього часу працюють в основному на технічно відсталому устаткуванні, яке потребує заміни або модернізації. В умовах економічної кризи здійснити це досить важко. Виходом з цього становища може бути створення розгалуженої сітки малих підприємств з виробничою потужністю від 0,5 до 25 т за добу і з невеликою чисельністю працівників.

На основі аналізу технологічних зв'язків та організації виробництва різноманітних продуктів харчування можна виділити кілька способів створення малих підприємств у харчовій промисловості. По-перше, це організація виробництва на базі недостатньо цілком невикористовуваних сировинних ресурсів. Наприклад, у консервній промисловості близько 25 % становлять відходи та вторинні продукти. У цьому випадку малі підприємства можуть створюватися державними або іншими виробничими структурами, місцевими органами влади, акціонерними товариствами, колектива-

ми громадян з метою комплексного використання сировини [5].

Другим напрямом створення малих підприємств є розукрупнення великих виробництв. В такому разі розділення великого підприємства буде раціональним при відсутності між окремими ланками жорстких виробничих зв'язків. Тут можливе використання технологічного принципу – розділ єдиного технологічного циклу на окремі основні стадії із створенням на їх базі малих підприємств. Прикладом цього може бути виробництво різних видів продукції з картоплі, різноманітних напівфабрикатів, чіпсів, сушеної картоплі тощо. Для ряду галузей технологічний принцип розукрупнення підприємства неприйнятний, оскільки ланки основного технологічного процесу мають жорсткі виробничі зв'язки. За приклад можна взяти хлібопекарню та в ряді випадків кондитерську промисловість. Створення малих підприємств тут доцільно на базі організації виробництва окремих технологічно нескладних видів продукції: національних ласощів, різних видів хлібобулочних виробів та ін.

Серед усіх форм господарювання у харчовій промисловості найбільшого поширення набувають акціонерні товариства. Нині АПК потребує значних капіталовкладень, які, однак, при теперішній економічній кризі держава йому надати не в змозі. Саме через акціонерні відносини можливе активне залучення вільних коштів з інших галузей економіки, участь іноземних інвесторів у фінансуванні АПК.

Про переваги акціонерної форми господарювання над іншими свідчить, наприклад, такий факт. За даними Укрцукру, серед 194 підприємств цукрової промисловості країни, станом на 1 травня 1996 р. 101 перетворене в акціонерне товариство, 24 підприємства працюють на оренді, 69 – державні підприємства, з них 62 перебувають у стадії Реформування власності. Крім того, необхідно зазначити, що частка акціонерних підприємств у валовому виробництві цукру становить більш як 65 %, причому надалі цей показник зростатиме.

Специфічною особливістю окремих галузей промисловості є необхідність розміщення виробництва значного виду продуктів харчування у місцях розташування сировинних зон. У процесі приватизації підприємств цих галузей важливо забезпечити збереження їх спеціалізації та виробничих зв'язків, що склалися протягом тривалого періода їх діяльності. Тому виправданим є надання права працівникам господарств сировинних зон брати участь у приватизації таких державних підприємств на тих же умовах, й членам зайнятих на них трудових колективів. При такому порядку приватизації гасниками акціонерних товариств, створених на базі державних підприємств, будуть також працівники підприємств-суміжників (партнерів). Так, приватизація цукрових заводів здійснюється, як правило, за участю сільськогосподарських товаровиробників, яким належить від 10 до 40 % акцій частка акцій у статутному фонді акціонерного товариства

При приватизації підприємств, які переробляють сільськогосподар-

ську сировину, але не мають договірних зв'язків на її поставку безпосередньо з господарствами, частина акцій передбачається в плані приватизації відповідного підприємства з урахуванням пропозицій підприємства та відповідних сільськогосподарських органів. Це стосується насамперед олійно-жирових підприємств, підприємств по випуску пива, солоду, цукру. Переважну кількість насіння соняшнику та ячменю одержують з хлібоприймальних підприємств [2].

Слід зазначити, що акціонування в переробних галузях харчової промисловості гальмується через відсутність чіткого законодавства з цього питання. Верховна Рада України, як відомо, прийняла Закон України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» Ряд положень цього закону суперечить або не узгоджується з рядом діючих законодавчих актів. Тому Президент України наклав вето на цей Закон до приведення окремих його положень у відповідність з чинним законодавством [9].

Тривалий час у харчовій промисловості широко застосовувалась як одна з форм господарювання оренда цілісних майнових комплексів. В умовах переходу до ринку проблема становлення орендних відносин набула найбільш драматичного характеру. За нетривалий період приватизації вже кілька разів змінювались оцінки орендованого майна та розрахунку орендної плати. При цьому кожні нові методики не тільки ускладнювали діючий порядок розрахунку цих показників дедалі менше зацікавлювали виробничі колективи в переході на оренду. Віді до нормативних документів в оренду передаються тільки основні засоби, нематеріальні активи, не встановлене устаткування та незакінчене будівництво. Матеріальні повинні викупатись орендарем протягом 30 календарних днів з моменту укладення договору, а кошти та цінні папери передаються орендарю в кредит на термін договору оренди. За користування кредитом орендар повинен сплатити процентні ставок рефінансування Національного банку. Такий порядок розрахунків за матеріальні засоби ще більше ускладнює умови переходу на оренду, оскільки підприємства що мають значні матеріальні засоби, не зможуть у визначений термін розраховуватися з орендодавцем. Це свідчить про те, що оренда цілісних майнових комплексів знецінена і це негативно позначається на використанні цієї форми господарювання в харчовій промисловості.

У 1995 р. в умовах оренди в аграрно-промисловому комплексі країни при майже 150 підприємств. Серед них близьку 40 % договорів укладено з правої орендованого майна трудовими колективами. З урахуванням останніх змін переходу на оренду можна передбачити, що надалі матиме місце розторгнення цих договорів та скорочення числа підприємств, які б виявили бажання пеіоренду з подальшим викупом.

Вище підкреслювалося, що у розвитку переробних галузей є проблеми, якій створюють з характерної їм специфіки виробництва. Вони пов'язані з такими особливостями цих галузей, як сезонність, можливість багатоварі-

антного випуску різних продуктів з однієї сировини, специфічність протікання біохімічних процесів, високі вимоги до сировини і обладнання.

Результати досліджень. Взагалом ці проблеми набувають нового змісту. Справа в тому, що в умовах централізованої системи планування всі ці проблеми вирішувалися в межах директивних рішень. З переходом до ринку вони у своїй більшості повинні вирішуватися керівниками підприємств, багато з них часто ні психологічно, ні професійно не готові. Тому разом з тим, це не означає, що держава в умовах ринкових відносин не бере участі.

Відбувається зміна самої участі. За державою залишається відповідальність за розробку раціональних норм харчування, стимулювання розвитку найновіших напрямів виробництва продуктів харчування, створення умов взаємовигідного співробітництва промисловості і сільського господарства, встановлення дійових зв'язків між ними і максимальне використання переваг територіального поділу праці з урахуванням природно-кліматичних умов.

Водночас функції держави не обмежуються лише розв'язанням перелічених проблем. Забезпечення продовольством населення в умовах ринкових відносин передбачає визначення тих галузей аграрно-промислового комплексу, за якими повинен зберігатися контроль держави і які особливо впливають на формування доходної частини бюджету.

Згідно з законодавчими актами України у харчовій промисловості є об'єкти, які не підлягають приватизації. Серед них підприємства спиртової, лікєро-горілчаної, соляної промисловості та деякі інші. Крім того, треба зауважити, що, залишаючись неприватизованими, ці підприємства можуть переходити на оренду і працювати, як орендні підприємства, оскільки засоби виробництва є власністю держави. В цьому випадку оренда виступає не тільки одним з проміжних шляхів до роздержавлення та приватизації, а й важливою організаційною формою господарювання для підприємств тих галузей, які і не підлягають приватизації.

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що розвиток акціонування, малого підприємництва та орендних відносин у відповідних переробних галузях АПК є і важливим напрямом підвищення їх ефективності в сучасних умовах.

Список літератури: 1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua> 2. *Кваша С.* Вплив світової фінансової кризи на розвиток аграрного сектору вітчизняної економіки // Харчова і переробна промисловість, 2009. – № 4-5. – С. 4-7. 3. Міністерство аграрної політики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minagro.kiev.ua>. 4. *Мостенська Т.* Стан і перспективи розвитку ринку продовольчих товарів в Україні // Харчова і переробна промисловість, 2009. – № 1. - С. 8-12. 5. *Осадчук И.В.* Задачи развития оборудования для молочной промышленности // Молочное Дело, 2008. – № 8. – С. 15-16. 6. Промисловість України у 2001-2008 роках: Збірник / Державний комітет статис-

тики України; За ред. Л.М. Овденко. – К.: Держаналітінформ, 2009, – 304с.
7. Сандул О. Економічна стратегія галузі // Харчова і переробна промисловість, 2009. – № 1. – С. 4-6. 8. Статистична інформація щодо основних показників соціально-економічного, демографічного розвитку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>. 9. Чернявська І. Плата за качество // Івестгазета, 2008. – № 6. – С. 37-40. 10. Якимчук Т.В. Стан і перспективи розвитку підприємств харчової промисловості України // Економіка та управління підприємствами, 2010. – № 4 (106). – С. 162-168.

Надійшла до редколегії 08.02.2013.

УДК 004.7

Аналіз та шляхи вирішення проблем харчової промисловості / О.Ю. Лінькова, В.Й. Огоновський // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – № 69(1042). – С. 139-146. Бібліогр.: 10 назв.

В статье исследованы основные факторы возникновения экономических проблем пищевой промышленности Украины. Проанализирована пищевая промышленность Украины. Рассмотрены пути решения проблем пищевой промышленности.

Ключевые слова: пищевая промышленность, проблемы промышленности, пути решения.

In this paper the main factors of the economic problems of food industry of Ukraine. Analyzed the food industry of Ukraine. The ways to solve the problems of food industry.

Key words: food industry, industry challenges and solutions.

УДК 65.290.2

О.І. ЧАЙКОВА, канд. економ. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
Т.А. ПОЛЯКОВА, магістр НТУ «ХПІ»

АНАЛІЗ РИНКА КАНЦТОВАРІВ УКРАЇНИ

У статті розглядається ринок канцтоварів України. Досліджується вплив виробників на розвиток канцтоварної продукції на зовнішньому та внутрішньому ринках. Бібліогр.: 4 назви.

Ключові слова: міжнародна торгівля, ринок канцтоварів, виробник, товари для офісу, товари для учнів.

Рівень розвитку торгівлі канцтоварами в Україні ще досить невеликий та відносно молодий. Більш менш цивілізовані риси він став обирати лише в 2000 році. Його прийнято називати ринком товарів для офісу та

© О.І. Чайкова, Т.А. Полякова, 2013